

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของละครโทรทัศน์แนวเบาสมองเพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว” ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา การนำเสนอปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาที่ปรากฏในละครโทรทัศน์แนวเบาสมองในด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว รวมถึงการรับรู้ประโยชน์ ความพึงพอใจ และการเชื่อมโยงภาพในครอบครัวกับชีวิตจริงจากทัศนะของผู้ชม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ชมละครจำนวน 30 คน แล้วนำมาสรุปเป็นภาพรวมของการวิจัยต่อไป โดยมีรายละเอียดในการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูลและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

1. ข้อมูลเอกสาร

บทละครโทรทัศน์แนวเบาสมองจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ ละครเรื่อง เสง เสง เสง , เป็นต่อ , บางรักซอย 9 และ บ้านนี้มีรัก จำนวนเรื่องละ 12 ตอน รวมทั้งหมด 48 ตอน ออกอากาศตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงกันยายน พ.ศ. 2549

2. ข้อมูลบุคคล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะนำมาศึกษาวิจัยทั้งหมด 30 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ติดตามดูละครโทรทัศน์แนวเบาสมองเรื่องใดเรื่องหนึ่งใน 4 เรื่องที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาอย่างต่อเนื่องเพียงพอที่จะทราบเนื้อหาของละคร และสามารถตอบคำถามผู้วิจัยได้
2. กลุ่มตัวอย่างใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่มีสภาพครอบครัวและการดำเนินชีวิตในสังคมใกล้เคียงกับภาพครอบครัวในละคร

ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 คน ผู้วิจัยแบ่งเป็นเพศหญิง 20 คน ดังนี้

1. ดวงรัตน์ พงศ์ชัยโชค	อายุ	27 ปี	อาชีพ	พนักงานบริษัทเอกชน
2. วรลักษณ์ ดวงอุดม	อายุ	26 ปี	อาชีพ	พนักงานบริษัทเอกชน
3. กัญญาภัค สุขมันธรรม	อายุ	26 ปี	อาชีพ	พนักงานบริษัทเอกชน
4. สิริพร พันผา	อายุ	25 ปี	อาชีพ	พนักงานบริษัทเอกชน
5. สุขภรณ์ ตั้งจิตสาธุกิจ	อายุ	27 ปี	อาชีพ	พนักงานบริษัทเอกชน
6. จิตรสุพรรณ พรรณศุภมิตร	อายุ	26 ปี	อาชีพ	พนักงานบริษัทเอกชน
7. วรณฉัตร วัฒนสมบูรณ์	อายุ	28 ปี	อาชีพ	พนักงานบริษัทเอกชน
8. สุนีพร ประทีปสุนน	อายุ	23 ปี	อาชีพ	พนักงานธนาคาร
9. ดรุณี มีแล้ว	อายุ	25 ปี	อาชีพ	พนักงานธนาคาร
10. วรณณา รักไทย	อายุ	27 ปี	อาชีพ	พนักงานธนาคาร
11. จรียา ภูเมฆ	อายุ	23 ปี	อาชีพ	พนักงานธนาคาร
12. วิลาสินีย์ บุญเรือง	อายุ	26 ปี	อาชีพ	พนักงานธนาคาร
13. ศิริรัตน์ ทองโอฬาร	อายุ	36 ปี	อาชีพ	พนักงานธนาคาร
14. ศลัษณา กิตติศน์เศรณี	อายุ	36 ปี	อาชีพ	พยาบาล
15. ศิริรัตน์ พรหม	อายุ	25 ปี	อาชีพ	พยาบาล
16. สกุลทิพย์ ชราดี	อายุ	16 ปี	อาชีพ	นักเรียน
17. สกุลรัตน์ ชราดี	อายุ	17 ปี	อาชีพ	นักเรียน
18. กฤตชญา รุ่งโนรี	อายุ	18 ปี	อาชีพ	นักศึกษา
19. กิ่งกานต์ ชัยสุรชโย	อายุ	23 ปี	อาชีพ	นักศึกษา
20. ปิยะนุช เตชะกาญจนกิจ	อายุ	21 ปี	อาชีพ	นักศึกษา

และเพศชาย 10 คน ดังนี้

1. ชัยชิต พรประสานวงศ์	อายุ	37 ปี	อาชีพ	พนักงานบริษัทเอกชน
2. สุรงค์ โพธิ์ไพโรจน์	อายุ	28 ปี	อาชีพ	พนักงานบริษัทเอกชน
3. สมชาย กองเป้ง	อายุ	24 ปี	อาชีพ	พนักงานบริษัทเอกชน
4. ชุตินจน์ ตั้งวังวิวัฒน์	อายุ	28 ปี	อาชีพ	พนักงานบริษัทเอกชน
5. วีรชน รอดอ่วม	อายุ	29 ปี	อาชีพ	พนักงานบริษัทเอกชน

6. เด่นศักดิ์ บุญสุข	อายุ	28 ปี	อาชีพ	พนักงานธนาคาร
7. พลตรี ทรวงชะ	อายุ	31 ปี	อาชีพ	รปภ.
8. ทรงศักดิ์ วงศ์น้อย	อายุ	25 ปี	อาชีพ	รปภ.
9. วราพงศ์ น้อยทับทิม	อายุ	21 ปี	อาชีพ	นักศึกษา
10. สิทธิลักษณ์ แก้วพวง	อายุ	20 ปี	อาชีพ	นักศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลเอกสาร

การติดต่อขอบทละครโทรทัศน์จากบริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์แนวเบาสมองทั้ง 4 เรื่อง คือ ละครเรื่องเฮง เฮง เฮง , เป็นต่อ, บางรักซอย 9 และบ้านนี้มีรัก จากบริษัทเอ็กแซ็กท์ และซีเนริโอ ซึ่งเป็นตอนที่ออกอากาศในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงกันยายน พ.ศ. 2549 เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอปัญหา วิธีการแก้ปัญหาที่ปรากฏในละคร โดยนำมาวิเคราะห์ห้บทบาทของละครโทรทัศน์แนวเบาสมองในด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือหลักที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ผู้ชมละครแบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยการสอบถามภูมิหลังครอบครัว พฤติกรรมการชมละคร การรับรู้ประโยชน์ และความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์แนวเบาสมองเรื่องต่างๆ ที่ได้ชม ซึ่งเมื่อมีการรับรู้ประโยชน์และมีความพึงพอใจแล้ว กลุ่มตัวอย่างได้นำข้อคิดที่ได้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันหรือไม่ รวมถึงการใช้วิธีการถามแบบอ้อมๆ ว่าในชีวิตจริงเคยประสบเหตุการณ์คล้ายคลึงกับในละครหรือไม่ เพื่อวิเคราะห์การ Identify ตัวเองกับภาพครอบครัวในละครของกลุ่มตัวอย่าง

โดยผู้วิจัยใช้การจดบันทึกข้อมูล และบันทึกเสียงด้วยเทปเพื่อนำมารวบรวมและเรียบเรียงในภายหลัง ซึ่งการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์จะทำให้มีโอกาสได้พูดคุยกับกลุ่มเป้าหมายอย่างใกล้ชิด สามารถเจาะประเด็นคำถามที่อยากรู้ได้หลากหลาย ครอบคลุมตามที่ต้องการ รวมถึงยังสามารถสังเกตลีลา อารมณ์และความตั้งใจของผู้สัมภาษณ์ เพื่อวิเคราะห์ว่าข้อมูลที่กลุ่มเป้าหมายให้มานั้นเชื่อถือได้มากน้อยแค่ไหน ให้ข้อมูลโดยมีอคติส่วนตัวหรือไม่ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างจะต้องเป็นผู้ที่ติดตามชมละครโทรทัศน์แนวเบาสมองเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพียง

พอที่จะทราบเนื้อหาของละคร และสามารถตอบคำถามของผู้วิจัยได้ซึ่งประเด็นคำถามหลักๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แบ่งได้ดังนี้

- ดูละครโทรทัศน์บ่อยแค่ไหน
- ชอบดูละครโทรทัศน์แนวเบาสมองเรื่องไหนมากที่สุด เพราะอะไร (นักแสดง, เนื้อเรื่อง)
- จุดเด่น หรือข้อดีของละครโทรทัศน์แนวเบาสมองแต่ละเรื่องคืออะไร
- จุดด้อยและข้อเสียของละครโทรทัศน์แนวเบาสมองแต่ละเรื่องคืออะไร
- เวลาดูละครโทรทัศน์แนวเบาสมองดูอยู่กับใครบ้าง (ครอบครัว , เพื่อน)
- ในระหว่างที่ดูหรือดูจบแล้วได้มีการพูดคุยกับคนในครอบครัวเกี่ยวกับเนื้อหาในละครหรือไม่
- ในชีวิตจริงเคยเจอเหตุการณ์ หรือ ประสบปัญหาแบบเดียวกับในละครหรือไม่
- คิดว่าตัวเองได้ประโยชน์อะไรจากการดูละครโทรทัศน์แนวเบาสมองบ้าง
- เคยนำข้อคิดจากในละครโทรทัศน์แนวเบาสมองไปใช้ในชีวิตประจำวันบ้างหรือไม่อย่างไร
- คิดว่าละครโทรทัศน์แนวเบาสมองที่ดูมีส่วนช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวของคุณหรือไม่

การตรวจสอบความเที่ยง / ความตรงของข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะทำการประเมินและทดสอบความเที่ยง / ความตรงของเครื่องมือ ดังนี้

- 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะจัดลำดับประเด็นคำถาม ทิศทางของคำถาม และแนวทางในการสัมภาษณ์โดยปรึกษาผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปวัดข้อมูล
- 2) ก่อนที่จะเริ่มเข้าประเด็นสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะสร้างความเป็นกันเองกับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการชวนพูดคุยในประเด็นอื่นๆ ทัวไปที่เกี่ยวข้องก่อนเพื่อสร้างบรรยากาศความคุ้นเคยและเป็นกันเองให้เกิดขึ้น . ซึ่งจะนำไปสู่การไว้วางใจของกลุ่มตัวอย่างและยินดีที่จะเปิดเผยข้อมูลด้วยความจริงใจ ทำให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง "บทบาทของละครโทรทัศน์แนวเบาสมองเพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว" ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการอ้างอิงความสัมพันธ์ต่างๆ

1. การศึกษารูปแบบการนำเสนอเนื้อหา และวิธีการแก้ปัญหาที่ปรากฏอยู่ในละครโทรทัศน์แนวเบาสมองในปัจจุบัน

เนื่องจากเอกลักษณ์ของละครโทรทัศน์แนวเบาสมอง เป็นละครที่หยิบเอาสถานการณ์ที่เป็นจริงในช่วงเวลาหนึ่งๆ มาพูดถึงในรูปแบบของละคร การศึกษารูปแบบการนำเสนอ และวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวที่สอดแทรกอยู่ในละคร ใช้แนวคิดเรื่องละครโทรทัศน์ประเภท sitcom แนวคิดเรื่องครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว และแนวคิดเรื่องหน้าที่ของสื่อมวลชนในสังคม ประกอบการศึกษาทละครโทรทัศน์เพื่อวิเคราะห์หา "ความหมายของสาร" ที่แฝงอยู่ในละคร เช่น

- ผู้เขียนบทหยิบยกปัญหาเรื่องใดมากกล่าวถึงบ้าง และปัญหาใดถูกหยิบยกมากกล่าวถึงมากที่สุด
- ปัญหาที่หยิบยกมานั้นสะท้อนภาพครอบครัวอย่างไร
- นอกจากวิธีสร้างปัญหาแล้วเนื้อหาได้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง

2. การศึกษาการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมที่มีต่อเนื้อหาของละครโทรทัศน์แนวเบาสมองในด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ใช้แนวคิดเรื่องการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้รับสาร แนวคิดเรื่องทางเลือกในการสื่อสาร ละครโทรทัศน์ประเภท sitcom และแนวคิดเรื่องครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว ประกอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้รับสารจะมีลักษณะเป็น Active และเป็นผู้เลือกใช้สารต่างๆ ตามความต้องการและตอบสนองความพึงพอใจของตนเอง ซึ่งการวิเคราะห์พฤติกรรมการดูละครโทรทัศน์แนวเบาสมองของผู้ชมนั้นสามารถแยกได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

- โอกาสในการเปิดรับชม
- การเลือกเปิดรับสื่อตามความพึงพอใจ
- การรับรู้ประโยชน์และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

3. การวิเคราะห์การเชื่อมโยงภาพของครอบครัวในละครโทรทัศน์แนวเบาสมองกับชีวิตจริงจากทัศนะของผู้ชม โดยใช้แนวคิดเรื่องการเลือกในการสื่อสารและการนำตัวเองเข้าไปมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ หรือการเลียนแบบทางจิตใจ (Identification) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การนำเสนอข้อมูลในลักษณะการบรรยายหรือพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยการเขียนบรรยายข้อมูลต่างๆ แสดงผลการวิจัยที่ค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ในบทที่ 1 รวมถึงการใช้ข้อมูลประเภทตาราง แผนภาพ หรือสถิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา เพื่อช่วยในการสนับสนุนข้อมูลและผลการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ค้นพบ เพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัยและเข้าใจง่ายสำหรับผู้สนใจ และตอบโจทย์การวิจัยครั้งนี้ได้อย่างครอบคลุม รวมไปถึงการเสนอข้อมูล หรือข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยได้ค้นพบนอกเหนือจากที่คาดหมายไว้